

Marcel Štefančič, jr.

SLOVENSKI FILM 2.0

Kritična enciklopedija
slovenskega celovečernega filma

1991–2016

Marcel Štefančič, jr.

SLOVENSKI FILM 2.0

Kritična enciklopedija
slovenskega celovečernega filma

1991–2016

UMco

Ljubljana, 2016

Marcel Štefančič, jr.
SLOVENSKI FILM 2.0
Kritična enciklopedija slovenskega
celovečernega filma
1991–2016

© Marcel Štefančič, jr. in UMco, 2016
Vse pravice pridržane

Izdajatelj in založnik: UMco d. d.

Glavni urednik: Samo Rugelj

Pomočnica urednika: Renate Rugelj

Oblikovanje ovitka in prelom: Žiga Valetič

Fotografija na naslovnici: Miha Fras; arhiv Slovenske kinoteke

Tisk: NTD d. o. o.

Naklada: 300 izvodov, 1. natis

Ljubljana, 2016

Fotografije so uporabljene z dovoljenjem Slovenskega filmskega centra,
javne agencije Republike Slovenije

Brez pisnega dovoljenja založbe je prepovedano reproduciranje, distribuiranje,
javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih
delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, skupaj s fotokopiranjem,
tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki, v okviru določil Zakona o
avtorski in sorodnih pravicah.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

791.4(497.4)"1991/2016"(031)

ŠTEFANČIČ, Marcel, jr.

Slovenski film 2.0 : kritična enciklopedija slovenskega
celovečernega filma 1991-2016 / Marcel Štefančič, jr. - 1. natis. -
Ljubljana : UMco, 2016

ISBN 978-961-6954-60-0

285068288

UMco d. d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana
tel.: 01/520 18 30 • e-pošta: premiera@umco.si • www.premiera.si

NAVODILA ZA UPORABO

Samo Rugelj, založnik tele knjige, mi je najprej rekel: No, napisal boš pa tudi uvodni esej, ne? Šur, sem odvrnil. Pričakoval je kakopak dolg, mamutski, epski uvodni esej. Toda tedaj še ni vedel, da bo knjiga tako debela. Ni mogel vedeti. Ker tega niti sam nisem vedel. Digitalna revolucija je pomenila tudi revolucijo in ekspanzijo slovenskega filma.

Zato naj vam uvodoma povem le to, kaj je to, kar imate v rokah. To je natanko to, kar obljublja podnaslov: Kritična enciklopedija slovenskega celovečernega filma 1991–2016. Zakaj »kritična«? Ker sem filmski kritik. Kar pomeni, da znam biti zoprn. Da po koncu filma preštejem mrtve, izbrišem kri in naredim obdukcijo. In da včasih povem kaj novega. Recimo: v Nebesa – med najboljše slovenske filme zadnjih 25 let – sem uvrstil tudi tri filme (Fantje ljubijo sexy noge, dekleta imajo rada sladoled, Odmevi časa, V deželi medvedov), za katere verjetno še niste slišali.

Zakaj »enciklopedija«? Ker je knjiga formatirana enciklopedično. Vsak film je enota zase. Na koncu imate sicer abecedno kazalo vseh filmov, toda v sami knjigi so razvrščeni po tehle kategorijah: Najboljše tri minute, Nebesa, Primo, Prvi ženski podpis, Največji hiti, Vzhodno od raja, Zahodno od raja, Trpljenje srednjega razreda, Sofisticirani kiksi, Pulp Fiction, Multikulti, Žanrski blues, Tripi, Mjuzikli, Nemi filmi, Umetnost je težka, Filmi o filmu, Antikapitalisti, Figure slovenske infantilnosti,

iGeneracija, Spolna politika, Sence vojne, Povej še enkrat, Regionalci, gverilci & samizdati, Eseji & eksperimenti, Retromentarci, Mockumentarci, JJ, Gorniški filmi, Portreti & profili, Moja Afrika, Telesatire, Telefantazije, Primer Majde Širca, Roman Končar predstavlja, Izgubljeni filmi ter Tujejezičniki & omnibusi.*

Zakaj »slovenskega celovečernega filma«? Ker kritično enciklopediram le slovenske celovečerke, toda vse celovečerke – igrane, dokumentarne in televizijske. Tiste, ki so se vrteli v kinu, tiste, ki so se vrteli na TV, in tiste, ki so jih posneli gverilci, regionalci in drugi norci. Tu je torej skoraj vse, kar je bilo celovečernega, recimo daljšega od ure.

Zgodovina slovenskega filma pač ne more biti več le zgodovina slovenskih filmov, ki jih je blagoslovil Slovenski filmski center – ali pa prej Slovenski filmski sklad. Zgodovina slovenskega filma tudi ne more biti več le zgodovina slovenskih filmov, ki so se vrteli v kinu, na rednem programu. In ja, zgodovina slovenskega filma prav tako ne more biti več le zgodovina slovenskih filmov, ki so bili posneti na celuloidni trak.

No, včasih malce pogoljufam in vključim tudi kak film, ki vam ne bi vzel večera, toda nanj opozorim zato, ker je iz tega ali onega razloga pomemben za slovenski film.

Zakaj »1991–2016«? Ker so tu filmi, ki so bili – kjerkoli že – prikazani med junijem 1991 in junijem 2016. In ker je Samo rek: Hej, a ne bi ob četrstoletnici Slovenije objavil knjige o filmu te četrstoletne Slovenije? A kot rečeno: ni slutil, da je filmski čas tako zelo drugačen od realnega časa in da realni čas preči in prekriva toliko različnih filmskih časov.

Nič, film je daljši in hitrejši od spomina. Na srečo. Kar velja tudi za slovenski film, pa četudi bi včasih kakega najraje pozabili. Običajno nam to krasno uspeva. In to knjigo sem napisal zato, da jih ne bi pozabil.

---

* Knjiga je grafično postavljena tako, da sta znotraj posamezne kategorije na začetku in na koncu s fotografijami predstavljena po dva ali več naključna filma, ne nujno prvi in zadnji. Izjema je kategorija Nebesa. (op. ur.)

Hvala vsem tistim, brez katerih bi bila ta knjiga prekleto hendikepirana. Najprej Jožici Hafner, kraljici arhiva na RTV Slo, in njeni desni roki, Acu Femcu. Hvala Juretu Pervanjetu in Marcelu Buhu za brskanje po svojih arhivih. Hvala režiserkam in režiserjem, ki so mi promptly dostavili svoje opuse: Vinciju Vogue Anžlovarju, Mateju Ocepku, Emi Kugler, Niki Autor, Petri Seliškar, Bojanu Dovrtelu, Poloni Sepe, Rudiju Uranu, Dušanu Moravcu, Boštjanu Slatenšku, Sabini Đogić, Mihu Knificu, Jasni Hribernik, Christophu Pirottu, Vasji Rovšniku, Alešu Ferencu, Maji Prettner, Mitji Novljanu, Nejcu Furlanu, Boštjanu Mihi Jambreku, Darku Berliču, Darku Štantetu, Dafne Jemeršič in Maji Dekleva Lapajne. Hvala Danici Ikovic (za vse), Marku Naberšniku (za cifro Urše Kos), Urši Kos (za Ocepkovo cifro), Stojanu Pelku (za Klopčiče), Marku Radmiloviću (za Berličevo cifro & iluminacije), Klemnu Dvorniku (za Belo gospo), Vojku Anzeljcu (za preverjanje dolžin), Zdenku Vrdlovcu (za Camero Obscuro), Robertu Waltlu (za pogled pod pajčolan), Matjažu Fistravcu (za reminiscence), Majdi Širca (za spisek) in Gorazdu Trušnovcu (za Bolečino). In seveda, hvala Samu Ruglju za posredovanja. Ko se je začela knjiga rediti, se je redila tudi bolečina v njegovi glavi, a to je bila sladka bolečina.

VSEBINA

Najboljše tri minute

Selfie brez retuše 17

Nebesa

9.06 21

Fantje ljubijo sexy noge,
dekleta imajo rada
sladoled 22

Idila 24

Jebiga 27

Kruh in mleko 29

Mama 31

Oča 34

Odmevi časa 36

Otroci s Petrička 39

Razredni sovražnik 41

Ruševine 43

Socializacija bika 45

Temni angeli usode 47

V deželi medvedov 50

V leru 52

Primo

Babica gre na jug 56

Prvi ženski podpis

Varuh meje 58

Največji hiti

Gremo mi po svoje 61

Gremo mi po svoje 2 62

Kajmak in marmelada 63

Petelinji zajtrk 64

Vzhodno od raja

Babice revolucije 66

Drevo 67

Fant, pobratim smrti 2 67

Kakor v nebesih, tako na
zemlji 69

Operacija Cartier 70

Radio.doc 70

Sladke sanje	71
Triptih Agate Schwarzkobler	72

Zahodno od raja

Gangl	74
Kruha in iger	75
Ljubljana	76
Odgrobadogroba	78
Šelestenje	79
Vladimir	80
Voda v očeh	81

Trpljenje srednjega razreda

Igra s pari	83
Instalacija ljubezni	84
Kratki stiki	85
Lahko noč, gospodična	86
Osebna prtljaga	87
Panika	89
Vaje v objemu	90

Sofisticirani kiksi

Barabe	92
Distorzija	93
Rezervni deli	94
Traktor, ljubezen in rock'n'roll	95
Triangel	97
Zvenenje v glavi	100

Pulp Fiction

Amir – »šerif iz Nurića« ..	102
Nepopisan list	103
Poker	105
Šuplje priče	107

Multikulti

Aven čavora	108
Čefurji raus!	109
Dolge počitnice	110
Dom	113
Estrellita – pesem za domov	114
Halgato	115
Na planincih	117
Outsider	118
Pot v gaj	121
Šanghaj	122
Tea	124

Žanrski kiksi

Blues za Saro	125
Ko zaprem oči	129
Morana	132
Prehod	134
Srčna dama	135

Tripi

Alma M. Karlin – Samotno potovanje	137
11 Zgodb v 10-ih minutah mojega življenja	139

Izlet	139
Mama Evropa	140
Nahrani me z besedami ..	141
Nikoli nisva šla v Benetke	142
Pet majskih dni	145
Pot v raj	145
Prstan	146
Rdeča raketa	147
Transatlantik 05	148

Mjuzikli

Big Foot Mama – Tist’ dan v tednu	149
Čas za improvizacijo	150
Jan Plestenjak: Priznam ..	151
Kaj pa gospod Bach?	151
Kdo = Mi2?	152
Muzika je džabe	154
Polka film	154
Prerokbe ognja	156
Priletni parazit	156
Razdružene države Amerike	158
Toše – The Hardest Thing	159
Vedno mlada Slovenija ...	159
V letu hip hopa	160

Nemi filmi

Arheo	162
Circus Fantasticus	163
Ekspres, ekspres	164

Umetnost je težka

Adria Blues	167
Čas za novo državo	168
Desperado tonic	173
Doberdob – Roman upornika	174
Edi Šelhaus: bil sem zraven	175
Fabiani : Plečnik	176
Ivana Kobilca – portret slikarke	176
Kocbek – Pesnik v pogrezu zgodovine	177
L kot ljubezen	178
Na prvi pogled	179
Oda Prešernu	180
Pesnikov portret z dvojnikom	182
Rojevanje Leara	182
Stereotip	183
Zgodbe iz sekreta	185

Filmi o filmu

Kaj pa Mojca?	187
Kaj ti je film?	189
Nebo gori modro	190
Porno film	191
Rudi Omota	195

Slovenija v Cameri	
Obscure	195

Antikapitalisti

Avtošola	197
Boj za	198
Hči mestnega sodnika	198
Hvala za Sunderland	199
Inferno	200
Izhod	203
Kleščar	205
Stanje šoka	206
Šiška Deluxe	207
Želim vse	208

Figure slovenske infantilnosti

Dergi in Roza v kraljestvu svizca	210
Lajf	211
Predmestje	212
Tantadruj	213
Zadnja večerja	214

iGeneracija

Dvojina	217
Julija in alfa Romeo	218
Štiri stvari, ki sem jih hotel početi s tabo	220
Utrip ljubezni	222
Zapelji me	223

Spolna politika

Aleksandrinke	224
Brezno	225
Carmen	227
Eda – zgodba bratov Rusjan	228
Gospodična Mary	230
Hit poletja	231
Morje v času mrka	232
Nasmeh pod pajčolanom	233
Pisma iz Egipta	234
Pod njenim oknom	234
Slovenka	235
Za vedno	236
Življenje kot v filmu	238

Sence vojne

Aulofonia Domestica	239
Banditenkinder	240
Črni bratje	241
Herzog	242
Ko je gorelo nebo	244
Ko je nebo previsoko in zemlja pretrda	244
Križ in kladivo	245
Ljubljana je ljubljena	245
Na poti nazaj	246
Piran-Pirano	247
Pokrajina št. 2	250
Rogenrol	251
Skriti spomin Angele Vode	252
Trenutek reke	253
Veter se požvižga	254

Povej še enkrat

Delo osvobaja	255
Uglaševanje	256
Marko skače	257
Primer Feliks Langus	258
Slepa pega	260
Slepilo	261
Generacija 71	262
Neizstreljeni naboj	263
Srečen za umret	264

Regionalci, gverilci & samizdati

Daleč na morje	265
Deseta zapoved	265
Harlekin	266
Izgubljen, da najden	266
Kdo se boji Jerryja Springerja	268
Kolega	269
Kolesarji v temi	270
Korpus krispi	270
Milice	271
Moje počitnice	271
Na svoji Vesni	272
Nebeška vas	272
Nikoli za vedno	273
Norega se metek ogne	274
Opel B Kadett '72	276
Prelomnica	276
Psi brezčasja	277
Rimska zgodba	279
Simpatija	279

Sosedska (ne)ljubezen	280
Srebrna ptica	281
16:57	281
24 poljubov	283
Tošl	283
Tu pa tam	284
Tu se piše življenje	285
Ukrivljanje prihodnosti ..	285
Vinopiri: Blutvajšpricar saga	285
Vinopiri: Ledena trgategv	286
Vinopiri: Krvni davek	287
Vloga za Emo	287
V objemu gora	288
V petek zvečer	288

Eseji & eksperimenti

Dekle in drevo	290
Dobrodošli v Jebovlju	291
Fantom	292
Franja	293
Le Grand Macabre	293
Lovilec magije	294
Mesto na travniku	295
Na domačem vrtu	296
Nočni pogovori z Mojco .	297
Obsojena	297
Otroci	298
Prepisani	299
Siddharta – Maraton	300
Za konec časa	300
Zbrani	302

Retromentarci

Cesta bratstva in enotnosti	304
Duh Velikih jezer	305
Nekoč je bila dežela pridnih	306

Mockumentarci

Gola resnica	307
Goveja postrv	308
Houston, imamo problem!	309
Mama je ena sama	312
Nebo nad Ženavljami	313
Poročno potovanje	314

JJ

Jaz sem Janez Janša!	315
Maska demokracije	321

Gorniški filmi

Divji	326
Sfinga	327
Steber	328
Tretji zemeljski pol	330

Portreti & profili

Damjanova soba	332
Lep je dan	333
Naš Ruda	334
Peterka – leto odločitve ..	334
Rugelj	337

Trst na meji	338
Vivat Kozina	338
Zgodba gospoda PF	339

Moja Afrika

Darfur – Vojna za vodo ..	341
Nuba, čisti ljudje	342
Oči in ušesa boga	343
Pedro Opeka, dober prijatelj	346

Telesatire

Bankirke	349
En dan resnice	350
Jasnovidka	351
Kandidatka in šofer	351
Ljubezen po kranjsko	352
Plan B	353
Predsednik	353
Vaja zбора	354
Vikend v Brightonu	355
Zmaga – ali kako je Maks Bigec zasukal kolo zgodovine	355
Zvesti prijatelji	356

Telefantazije

Bela gospa	358
Čamčatka	359
Duhec	360
Sonja	362
Striptih	362

Trpljenje mladega Igorja 363
Vampir z Gorjancev 363

Primer Majde Širca

Povečava 365

Roman Končar

predstavlja

Dvojne počitnice 368
Patriot 369
Pozabljeni zaklad 370
Rabljeva freska 370
Vlomilci delajo poleti 377
Zakleta bajta 379

Izgubljeni filmi

Bolečina 381
Felix 382
Mokuš 384
Nemir 385
Reality 387
Vandima 389
Videvanja Van Gogha 392
Zrakoplov 393

Tujejezičniki & omnibusi

Družinski film 394
Fantasy 395
Gozdovi so še vedno
zeleni 395
Mlada noč 397

Neke druge zgodbe 398
Noč 399
Oko za oko 401
Paris.Love 403
Pisma sv. Nikolaju 404
Planet samskih 406
Poletje z Antonom 407
Should I Stay or Should
I Go? 408
Trdnjava Evropa 409
Vizije Evrope 409

Kazalo naslovov 411

NAJBOLJŠE TRI MINUTE

Selfie brez retuše

Selfie brez retuše

Vinci Vogue Anžlovar, 2016
*Najboljše tri minute v
zgodovini slovenskega
filma.*

Takšnih uvodnih treh minut zlepa ne boste videli – vsaj ne v zgodovini slovenskega filma. Vinci najprej pove, da je Vinci, potem pa navrže svoj prvi spomin: »Oče je mamu vrgel skozi stekle-

na vrata, tako da je bila vsa porezana.« »Mož me je zlorabljal,« doda njegova mama – v angleščini. Potem je oče mamu odpeljal v bolnišnico: »Tomažek si je naredil ovsene kosmiče in pridno počakal.« Potem Vinci pove, da je mama leta 1968 postala miss Slovenije, a so ji naslov vzeli, ker je bila že poročena, in da je igrala v filmu Karpa Godine Piknik v nedeljo. »Spoznala je nekega češkega režiserja, s katerim sta odšla v Ameriko.« Mama pove, da je morala oditi, ker so ji otroka pravzaprav vzeli. »Tomažka so dali v rejo,« doda Vinci. V rejo – babici in dedku. »Dedek je bil še kar v redu, babica pa je bila psihopat.« Tomažek je pogosto klečal na raztreseni koruzi v kotu. Včasih je šel klečat kar sam, da bi se vnaprej samokaznoval, a jih je potem kljub temu še enkrat fasal. »Vem, da je moj sin trpel,« pravi mama. Ja, v angleščini. »Tomažek si je naredil sendvič s posebno, vzal sadni sok Pingo ter odkorakal v Ameriko. Nekega možkega, ki ga je srečal, je vprašal, če ve, kje se gre v Ameriko. Ja, je

rekel moški in ga odpeljal na policijsko postajo. Poklicali so njegovega očeta, ki ga je potem pretepel že kar v avtu.« Oče se je ponovno poročil in vzel Tomažka k sebi. »Šel sem iz dežja pod kap. Očeta je vzgajala moja babica, tako da je potem to vzgojo uporabljal tudi na meni.« Za mamo pa so mu rekli, da je mrtva. Pri telovadbi je pogosto manjkal. »Sram ga je bilo podplutb – po rokah in celem telesu.« Toda pri sedemnajstih mu je prekipelo, ko je mačeha vanj vrgla pepelnik. »Odšel je. Nihče ga ni pogrešal, nihče ga ni iskal.«

Vse to se zgodi v prvih treh minutah. In te prve tri minute so ultrakinetični stakato, perfektna filmska kapsula, osupljivi précis, silovita zgostitev bojevnikovega adrenalina, sublimni brain-splatter, avtobiografski šoker. Sam Vinci je bil vedno boljši film od filmov, ki jih je snemal. Njegovo življenje je bilo bolj filmsko od njegovih filmov. Njegovo življenje je bilo strukturirano kot film. Klicalo je film. Še več: njegovo življenje bi lahko odrešil le film. In tu je bil Vincijev problem – filmi niso mogli tekmovati z njim.

Po tistih treh minutah besedo prevzamejo ljudje, ki ga dobro poznajo in ki so delali z njim. »Najbolj samoljuben človek na svetu, ni večjega,« pravi marketingar Jernej Repovž. »Težko je o njem govorit, ker je težak človek, ali če naj obrnem, lahko je o njem govorit, ker je težak človek,« pravi igralec Bojan Emeršič. »Z Anžlovarjem je vedno križ, nikoli ne veš, kaj bo naredil,« pravi odvetnik Lado Hribar. »Imel je frizuro, ki je šla vsem na živce, še posebej meni, ki bi ga najraje skloftal,« pravi Jonas. »Vinci je nekdo, ki ga imaš neizmerno rad, a že v naslednjem trenutku naredi vse, da bi ga zasovražil – pravi prijatelj,« doda snemalec Peter Bratuša.

Vinci – avtor prvega »novega« slovenskega kinofilma (Babica gre na jug), človek, ki je odprl vrata slovenskemu neodvisnemu filmu (z japonskim denarjem, ki sta ga z Bratušo dvignila v neki celovški banki), prvi zvezdnik nove, neodvisne in samostojne Slovenije, ki njegove neodvisnosti in samostojnosti ni nikoli požrla, fabulist, izgubljen v mivki zgodovine, izzivalec,

vrtoглаv kot čas, flâneur, reklama zase, ironist, utopist, karizmatični natak, trač, mučenik neresničnosti, romantični nihilist, hazarder, »ki je vedno vse izgubil v prvi minuti« (Jonas), odblesk izgubljenih stvari, benjaminovski »angel zgodovine«, trik popa, lucidna digresija, razsvetljena motnja, dialektični zen, falirani agrftjevec (»glede na svojo zgodovino je svetnik,« pravi profesor Igor Koršič), »sila narave«, »zmešana energija«, frontman punk benda Marcus 5, ki »ni bil dober pevec, a je bil tako zanimiv, da je vlekel množice«, »moški, zaradi katerega sem si začela briti noge« (Nataša Matjašec), režiser, ki je Claire Forlani snemal v rit, ne pa v obraz (Gypsy Eyes), filmski politico, ki je klofnil kulturnega ministra Sergeja Pelhana, kolerik z »drugostopenjsko odgovornostjo« (Miha Hočevar), izgubljeni negativ filma, ki ga ni bilo, the Vinci, ki hoče zdaj postati da Vinci (ja, slikar) – si je vedno sam hodil po nogah. Ko je sral, se je režal, kot bi rekel njegov sin (režiser = »ko serje, se reži«), ki ga tedaj – v prvi polovici devetdesetih, ko je letel najvišje – še ni poznal. Če bi ga, bi itak delal vse, da bi pritegnil njegovo pozornost. A po drugi strani: njegovo pozornost je tako pritegnil, da se je rodil. In ni bil edini.

Vinci je bil serijski pritegovalec pozornosti. Vse je delal, da bi govorili o njem. Hotel je to. Terjal je to. Na vsem, kar je počel, je pisalo: Ukvarjajte se z mano! Gre za »borderline osebno-stno motnjo,« pravi psihiater Gorazd Mrevlje. Odtod grandomanija, odtod doživljanje sebe kot centra sveta, odtod pomanjkane empatije, občutka za druge, odtod potreba po nenehnih potrditvah, odtod nadkompenziranje tega, česar ni imel kot otrok, odtod večna nedolžnost, ko pride v konflikt z okoljem. Če tak človek ne gradi, potem ruši, pravi Mrevlje. Še dobro, da je Vinci gradil – režiral, ustvarjal. Tako je vsaj sproti rušil svoje reči, svoje kreacije, svoje gradnje. Joseph Schumpeter je odkril »kreativno destrukcijo«. Vinci je odkril kreativno avtodestrukcijo. Bil je kamikaze, a obenem tako velik narcis, da se ni samorazstrelil. A če ne bi gradil, bi pozornost pritegoval le na kakšni veliki kliniki, ne pa le na Naši mali kliniki.

V Selfieju brez retuše – kombinaciji samokritike, samoočiščanja, odiseje, tripa, resničnostnega šova in ultimativnega selfieja – vsi govorijo o njem. Vsi se ukvarjajo z njim. Le z njim. Le kamero jim je dal – in film se je snemal sam. Vinci je klical film. Ne brez razloga: Vinci je film. Ni stvar, iz katere so sanje, temveč stvar, iz katere so nočne more. Vinci točno ve, kaj počne. In točno ve, kaj bodo rekli. Navsezadnje, v preteklosti jim je puščal kosti, citate, replike, reference, »listke«, sprožilce spomina nanj. Moral jih je le prižgati. Film ga je rešil. Fama je dala njegovi »mejnosti« pri-dih brenda.

Vinci, ki je bil selfie pred selfiejem, na koncu pravi, da je bil le intermezzo, le klovn, ki je nastopal v premorih med pomembnejšimi stvarmi. »Smisel mojega življenja je, da zapolnjujem praznine. To počnem tako dobro, da so praznine polne, jaz pa prazen.« Z njim bi se ukvarjali, pa četudi ga nikoli ne bi bilo. Vinci je spomenik temu, kar nam je bilo pomembno, spomin na sanjsko življenje dobe, ki je ni več.

Selfie brez retuše ima happy end, ki je brez primere v zgodovini slovenskega filma. In težko boste našli film, ki bi si happy end bolj zaslužil.

Selfie brez retuše

NEBESA

Kruh in mleko

9.06

Igor Šterk, 2009
Srce teme.

9.06 morda ni najboljši slovenski film vseh časov, toda izgleda tako. Slovenski film se je vedno ponašal s tem, da ni žanrski, ampak avtorski, oseben – in bolj osebnega filma, kot je 9.06, v zgodovini slovenskega filma ne boste našli. Toda ironično, 9.06 je triler. Film detekcije. Žanrski film. Ne brez razloga: Igor Šterk je potreboval žanr, da mu uredi misli – da mu jih torej zbere v točko. Ali bolje rečeno: po filmu *Uglaševanje*, s katerim je zašel (in se razšel z mano), in tragediji očeta, slovitega jadrarca Jureta Šterka, ki je izginil v Tihem oceanu, je potreboval žanr, da mu uredi in disciplinira intimo. Bolj intimnega in obenem bolj discipliniranega slovenskega filma zlepa ne boste našli. 9.06 je film o ljudeh, ki izginjajo. Zdaj so – zdaj jih ni več. Nič filozofskega ali pa metafizičnega ni v tem – stvari dobijo metafizični podton šele, ko se začnemo spraševati, zakaj koga ni več. Ko je kdo mrtev, postane bolj intriganten kot tedaj, ko je bil živ. Šterkov film se začne na Solkanskem mostu – s samomorom Marjana Ozima, moškega, ki ga nikoli ne vidimo. Njegov avto stoji na mostu, oblitem z mojstrsko osvetljeno temo, ki izgleda kot mojstrsko zatemnjena svetloba (via Simon Tanšek). Ko se kamera dvigne, na višji cestni etaži zagledamo avto, v katerem je inšpektor Dušan (Igor Samobor), utrujen in lakoničen, mučno ločen (Silva Čušin), obseden s smrtjo hčerke in opasan z

avtodestruktivnim buddyjem (Pavle Ravnohrib). Tudi njegov avto je obstal, toda Ozim, ki je samomor naredil ob 9.06, ga začne vse bolj obsedati – najprej začne stikati po njegovem stanovanju, njegovi preteklosti in njegovi puncici (Labina Mitevška), potem pa se začne vse bolj vživljati v njegovo identiteto. Kar se začne z Lovcem na ljudi, se konča z Vabo. Če hoče vedeti, zakaj je umrl, mora postati on. Dušan je ultimativni detektiv, kar pomeni, da se Ozimove identitete ne ustraši, ampak vanjo zleze do konca, brez zadržkov in predsodkov, ne glede na konsekvence. In tudi film se ne ustraši samega sebe – svojih tesnob, svojih strahov, svoje srhljive logičnosti. 9.06 je film noir, ki hoče na sonce, a se boji, da bo izginil, ker te reči obstajajo le v srcu teme. Šterk je dve leti prej posnel tudi odlični kratki film *Every Breath You Take*, neke vrste dihalni uvod v 9.06. Leta 2015 je posnel srednjemetražni doku o Pavli Jesih, vrhunski alpinistki, ki se je pred II. svetovno vojno prelevila v lastnico največje slovenske verige kinematografov – njene kinematografe so po vojni nacionalizirali, njo pa prekvalificirali v kolaborantko.

Fantje ljubijo sexy noge, dekleta imajo rada sladoled

Matej Ocepek, 2005
Simfonija noči.

ambientalne glasbe, ki jo gledalec sliši, junak pa ne. Podobno je v temle sijajnem Ocepkovem samizdatu: film se začne, vidimo

V *Bananah* (Bananas, 1971), ki jih je posnel Woody Allen, zaslišimo ambientalno glasbo, toda ko odprejo vrata omare, v njej zagledamo tipa, ki muzicira, kar je seveda odlična parodija filmske

fante in punce, ki se zvečer brezskrbno sprehajajo po »korzu« (Vodice pri Šibeniku), posedajo, se presedajo in spogledujejo ter ližejo sladoleđ, obenem zaslišimo tudi klavirsko glasbo, tipični filmski ambientalni soundtrack, toda kmalu zatem se slika za nekaj trenutkov zmanjša, pred nas pa se pripelje pianist (Matej Ocepek), ki igra na klavir. »Played live«, pove napis. Glasbo sliši gledalec, ne pa nujno tudi junaki, toda definitivno jo sliši film, ki stalno utripa v ritmu glasbe. Fantje gledajo punce, ki ližejo sladoleđ, slika – dolg slow-motion intenzivnih, nasičenih, razmazanih barv z mednapisi (npr. »Ko sem bil mlad, sem bil jezen na ves svet«, »Imel sem prijatelja, imel sem punco, ki je imela neverjetno seksi noge«, »To je moj oče, vedno zaspan«, »To je moja mama« ipd.) – pa cveti, preskakuje, izginja, se upočasnjuje, zabrisuje, razmazuje in kremži, kot da bi se skušala čim bolje »spomniti« magičnega, ležernega, skuliranega večera, ko so bili vsi skupaj, ko so imeli še vsi čas in ko je bilo še vse mogoče. Fantje ljubijo sexy noge, dekleta imajo rada sladoleđ je tehnično nemi film (slovenski Chungking Express), reimaginacija »simfonij mesta«, ki so cvetele ob koncu dvajsetih let prejšnjega stoletja (npr. Berlin: Simfonija vele mesta, 1927). Toda predstavljajte si »simfonijo mesta«, ki sreča »absolutni film«. Kar je več kot ironično: Walter Ruttmann, ki je posnel Simfonijo vele mesta, je prej snemal prav eksperimentalne, abstraktne – »absolutne« – filme (Lichtspiel). Matej Ocepek je vse naredil sam – tale »lichtspiel«, prvi trboveljski celovečerec, ki je bil uvrščen na 10 svetovnih festivalov, v naše dvorane pa ga ni bilo, je napisal, zrežiral, produciral, posnel in zmontiral ter za nameček zložil še glasbo in jo tudi odigral.

Idila

Tomaž Gorkič, 2015
Slovenski pokol s sekiro.

Slovenska narava je tako lepa, snažna in čista, da si človek, ko pride tja, ne upa prižgati niti cigarete – ne iz strahu, da bo kaj zažgal, ampak

iz spoštovanja. Nehajte. V resnici je ravno nasprotno: ko človek stopi v slovensko naravo, začne kaditi. Tudi če prej ni. In kaditi začne od strahu. Stvari, ki se dogajajo v slovenski naravi, so namreč škodljivejše in nevarnejše od kajenja.

Čakajte, da vidite Idilo, alias »prvo pravo slovensko grozljivko«, ki jo je posnel Tomaž Gorkič. Tu vas čaka soočenje s slovenskim ljudstvom. Ali bolje rečeno: tu slovensko ljudstvo čaka soočenje z grozo slovenske idile. Bil je res že skrajni čas, da tudi slovenski film izkleše in postavi spomenik dnevu mrtvih.

V grozljivkah se običajno v naravo, v kakšno globoko, odročno, idilično hosto ali pa tja gor, v osrčje pojočih gora, kjer mobilni ne lovi ali pa crkne ravno tedaj, ko ga najbolj potrebuješ, odpravijo hormonski mladci in mladenke, ki se hočejo v miru zapijati in žgati. V Idili je drugače: v naravo – kombinacijo brezmadežne hoste in sijočih gora – se odpravijo Slovenci, ki so prepričani, da so lepši in tudi pametnejši od narave.

Tu imate dve manekenki, temnolaso Zino (Nina Ivanišin), cinično alternativko, ki ima tega, da je le seksistični objekt, dovolj, a to kljub temu še naprej počne, in plavolaso Mio (Nika Rozman), zbiralko všečkov, ki uživa v tem, da je le seksistični objekt, saj je prepričana, da jo v karieri čakajo še hude, nenadjebljive reči. Vsaj o tem se ne moti. In tu je še Blitz (Sebastian Cavazza), modni fotograf, čisti profi, ki jima sporoči, da gredo tokrat enkrat za spremembo snemat na »top lokacijo«, kjer bodo imeli mir. Jasno, »top lokacija« je slovenska narava, v kateri mrčes, kot se boji blondinka, ni največji problem.

Blitz ima prevejano oko, zato ve, da je trik v dobri lokaciji in da ima narava dodano vrednost, toda ne ve, kako hudo dodano vrednost ima. Nima pojma, da nastopa v grozljivki. Nima pojma,

da narava v grozljivkah ni prizorišče miru. Ni videl Boormanove Odrešitve. Ni videl dobrih starih gozdnih šokerjev, kot so 2000 manijakov, Teksaški pokol z motorko, Opazujemo te, Ne hodite v gozd!, Past za turiste, Pljunem na tvoj grob in Tik pred zoro. In ni videl novejših gozdnih slasherjev, kot so Hatchet, Prey, Cold Prey, Reeker, Cabin Fever, Wolf Creek in Wrong Turn, v katerih so skušali iznakaženi, deformirani friki s sekirami in mačetami zasenčiti motorko iz Teksaškega pokola z motorko.

Že med potjo tja gor – v osrčje samobitnih planjav, pojočih gora in šumečih gozdov – ob cesti naletijo na gospo v črnem, ne ravno manekensko ruralko, zelo naravno bitje, ki prodaja šnops, jasno, v družbi tipa s frajtonarico, ki ga je modernost tako utrudila, razžrla, pohabila, iznakazila in zavrgla, da bi se sijajno podal prebivalcem one zakotne farme v Teksaškem pokolu z motorko. Če bi frajtonarica ubijala, bi bil Leatherface tega filma, tako pa so ubijalski le srepi pogledi obeh »domačinov«, ki bi bili alarmantni znak za beg, če bi Blitz – tipična karikatura slovenskega filma, ki živi v svojem vzporednem, negrozljivem, antižanrskem svetu – videl katero izmed tistih grozljivk, v katerih je ošabno, pokroviteljsko mestjansko srečanje s srepimi pogledi ruralnih, gozdnih »domačinov« namig, da bi bilo nemara bolje ubrati kakšno drugo pot, saj veste, takšno, ki človeku omogoča tudi plan B.

Ko se sveta trojica po tem bližnjem srečanju tretje vrste vendarle pripelje na »top lokacijo«, kjer se ji pridruži še stilistka (Manca Ogorevc), simpatična, altruistična in priljudna, potencialna »devica« – alias final girl – te grozljivke (Carpenter obrača, Gorkič

obrne), blondinka najprej postoka, saj se ustraši za svojo kožo, ki bi jo lahko poškodovali klopi ali pa kakšna alergija. Ne ve sicer, kaj govori, a ima spet prav – narava s kožo počne strašne, grozne, nepredstavljive reči. Ne, slovenska narava – ta nepopisna lepota – ni za ljudi z občutljivo kožo. Pa ne zaradi klopov in alergij.

A po drugi strani, tudi Blitz, ki med šutingom od temnolaske zahteva le dve ekspresiji, »ukazovalno in prestrašeno«, ne ve, kaj govori, a ima prav – le da bo v poštev prišla le »prestrašena« ekspresija. Na sceno namreč stopita tipa, »prava« deca, ki jima ni mogoče ukazovati: Francl (Lotos Vincenc Šparovec) in Vintlr (Jurij Drevenšek), irhasta »kmetavzarja« s sekiro, ki izgledata tako, kot da sta zamudila na avdicijo za Wrong Turn. Takšna ne moreta v nebesa.

Rečem lahko le to: lepota ju je zaobšla. Pravzaprav ju je vse zaobšlo. Modernost. Moda. Reforme. Strukturne prilagoditve. In čas. Lahko da sta le mutaciji neprebavljene slovenske preteklosti, lahko da sta prihodnost Slovenije, toda na internetu ju ne boste našli. Moške, ki izgledajo kot »babe«, prenašata tako slabo kot »babe z jajci«, zato mestjani na »konstruktivni« dialog, ki si ga tako želijo, ne morejo računati. Francl in Vintlr »babam« obeh spolov pokažeta pravi smisel »rdeče mučilne sobane«.

In ja, ko Francl, »doktor« tega dueta, poprime za delo, ni nobenega dvoma, da je videl vse grozljivke, ki jih je treba videti. Niso ga naredile grozljivke, toda naredile so ga kreativnejšega. Ali pa je le intuitivec s prirojenim smislom za grozo, gorje in gravž. Hej, rukneš šnops, pa imaš več fantazije. »Franclu ni še nihče ušel!« Če bi se na soundtracku privrtel štikel Lep dan za smrt (via Niet), bi bilo že kičasto, pa četudi je res tako lep dan, »preveč lep za smrt«.

Idila je slasher, v katerem si mestjani in »kmetavzarji« drug drugega tako zaslužijo, da komaj čaka, da postane torture porn, ne sicer tako ekstremen kot filma Filozofija noža in Vizije trpljenja, ki ju je posnel ruski grozovitež Andrej Iskanov, ali pa kot Miikejeva Avdicija in Ichi the Killer, toda ravno dovolj, da sporočila o Sloveniji dveh hitrosti, slovenskem kulturnem boju in

grozljivo lepi Sloveniji (odkod lepote tvoje?), ki se gnetejo na »top lokaciji«, dobijo barvo, vonj in okus.

Tomaž Gorkič gre z *Idilo* tja, kamor slovenski filmi še niso šli. Slovenski film premore dve grozljivki, Verbičev *Morano* in Tomašičev *Rabljevo fresko*, toda obe sta prizanesli tako Slovence kot publiki. *Idila* – slovenski pokol s sekiro – ne špara ne Slovencev ne publike.

Če bi rekel, da je *Idila* najboljša slovenska grozljivka, bi rekel premalo – *Idila* je najradikalnejši slovenski film po osamosvojitvi. Maškarada grozljivke. Edini slovenski film, posnet po osamosvojitvi, ki v socializmu ne bi mogel biti posnet. *Idila*, ki izgleda kot sarkastična parodija reklame za Mercatorjeve »dneve odsekanih cen«, je vsekakor prelomnica v zgodovini slovenskega filma. Kako malo je treba, da ven pride veliko.

»Konstruktivni« dialog tu ni več mogoč. Od seksa ostane le brutalni intro. Odkar je v enem izmed prvih filmov bratov Lumière na železniško postajo pripeljal vlak, vemo, da je film ustvarjen za grozljivke – vlak je iz ozadja v ospredje bušnil kot pošast. In odkar je v Klopčičevem *Vdovstvu Karoline Žašler* sredi slovenskega podeželja po klancu zdrvela orjaška bala papirja, ki je delovala kot pošast, vemo, da slovenski film in Slovenija kar kličeta po grozljivki – dotik mesta in podeželja je eksploziven. Predstavljajte si plakat za *Vdovstvo Karoline Žašler*, iz katerega nenadoma bušne sekira, pa dobite *Idilo*, ki razume, da je treba tisto balo, ki drvi po slovenskem klancu, enkrat spustiti do konca.

Jebiga

Miha Hočvar, 2000

O generaciji, ki ne ve, da je trend.

Če vam kdo reče, ljudje, zdajle pa si poglejmo, kaj se dogaja v slovenskem urbanem okolju, potem si najprej predstavljate tipa, ki

čemi ob oknu svojega betonskega stanovanja, skrivaj gleda sosedo in si ga pri belem dnevu živčno drka. *Jebiga*, elegantni,

skulirani, ležerno precizni, režijsko lapidarni prvenec Mihe Hočvarja, je film o urbanosti, ki je z vsemi svojimi velikimi idejami, miti, citati, perverzijami, utopijami in obsesijami zbežala na vas, urbano populacijo pa pustila z brazgotinami – in brez idej. Tu tako res nabašete na kmeta, ki leži ob podeželski cesti, skrivaj gleda sosedo in si ga pri belem dnevu živčno drka. Urbanim frikom ukrade šov in pozo. In lajf. Urbanost sama po sebi ni več bonus. Jebiga, primer sodobnega urbanega filma, ki oddaja na isti frekvenci kot Slacker in Suburbia, je štorija o šestih ljubljanskih zabušantih (Matej Družnik, David Furlan, Gorazd Oberšnel, Jure Sotler, Marko Miladinovič, Damijan Škafar, skratka Grapefruit teater), ki sedijo, lenobno cuzajo pir in čakajo, da se bo kaj zgodilo. Spreminjajo le lokacijo. Zdaj sedijo ob Ljubljani, zdaj pri Žmaucu, zdaj ob steni, zdaj na terasi, zdaj na kakem vogalu. Brez vizije. Brez idej. Kot da bi jim kdo sunil koncept. Brez pomoči dobrih vil ne bi dobili niti bejbe. Zaman jih boste iskali v operi. Ali pa na baletu. Ne, niso alter. Ker niso niti sub niti kontra. Strokovnjaki pač: ko slišijo novo besedo, postane njihova nova retorična figura. Refren. Nase vzamejo vlogo recitatorja: govorijo tako, kot da je to, kar rečejo, pred njimi že rekel nekdo drug. Kot da le citirajo. Smešni so le toliko kot ta, ki je to rekel pred njimi. Dvomim, da je to kdo rekel pred njimi. Nič, tipi hočejo biti le del trenda. Magari fiktivnega. Jebiga je pač film o generaciji, ki se ji ni nič zgodilo. In ki se ji ne bo nič zgodilo.

Kruh in mleko

Jan Cvitkovič, 2001
*Poročilo o neoporečnem
Slovencu.*

Ivan, mož pri štiridesetih, ozdravljen alkoholik (Peter Musevski), se vrne domov. Benigen in simpatičen, ne ravno rojen za tekme. Toda zdaj je z njim vse v redu.

Njegova žena Sonja (Sonja Savič), stoična priseljenka, utrujena od tega, da je dobila manj, kot je upala, prikima. Ni videti kot ženska, ki ni rojena za tekme. Lahko bi tekmovala in zmagovala, toda v drugih disciplinah. Tu – v tej vukojebini, v tej deklasirani skupnosti, v tej neužitni depresiji – na zmago ni mogla upati. Lahko je upala le na to, da bo izgubljala bolj počasi. Njen obraz pove, da je izgubljala prehitro. Realna je bolj od realnosti. Morda zaradi občutka krivde, morda zaradi refrena »stand by your man«. Njun sin Robi (Tadej Troha), najstnik, kot bitles počesan, je divja provinca zase. Podnevi spi, ponoči živi. Publicitete ne potrebuje. Krogla je že izstreljena. Vsi skupaj se zdaj spet privajajo – drug na drugega, pa na male družinske intimnosti in na srečo, zakopano v socialni eksperiment.

Neko dopoldne pa mož odide v štacuno, jasno, po kruh in mleko, toda sreča starega prijatelja Armanda (Perica Radonjič), malega, gobezdavega podjetnika, ki mu razkrije nekaj tako indiskretnega, da omahne nazaj na šank, med šnops in pir, med miši in podgane. Kruh in mleko je film o ljudeh, ki nimajo veliko manevrskega prostora. Na umetnost ne mislijo. Živijo pod palačami. Brazgotine jemljejo pod ceno. Spominov si ne morejo privoščiti. Časa se bojijo – ker je njihova edina rešitev. Toda vsako potovanje v prihodnost jih vrže nazaj, v preteklost. Kruh in mleko je film o ljudeh, ki jih je Slovenija pustila zadaj.

Na začetku francoske in svetovne klasike *La jetée*, enega izmed najboljših filmov vseh časov, nemara celo res tudi najboljšega, stoji napis: »To je zgodba o možu, ki ga je zaznamovala slika iz otroštva. Ta prizor, ki ga je vznemirjal s svojo brutalnostjo in ki ga je dojel šele mnogo let kasneje, se je zgodil na veliki

razgledni terasi letališča Orly tik pred začetkom tretje svetovne vojne.« In potem se preselimo v svet, za katerim je tretja svetovna vojna – civilizacija je pokopana, planet je opustošen, zunanjost je neužitna, svetloba je radioaktivna, preživeli, ki iščejo alternativo norosti, krutosti in smrti, pa živijo pod zemljo, v undergroundu, v galerijah pod palačo Chaillot, med podganami. In ker vedo, da jih lahko iz tega brezna reši le potovanje skozi čas, se oprimejo eksperimentalnih potovanj skozi čas – svoje emisarje tako pošiljajo po hrano, zdravila, energijo, upanje. Ne v prihodnost, v preteklost. Ostal jim je le še čas, edini način preživetja. Prostora ni več. Na potovanje skozi čas naposled lansirajo tudi moža, ki ga je zaznamovala slika iz otroštva, droben fragment iz njegove preteklosti, meglen detajl, kratek, bežen, ubežen mladostni spomin. In na potovanje skozi čas ga pošljejo prav zato, ker ga ta slika iz otroštva tako obseda. Ne ve, kaj se je točno zgodilo, zapomnil si je le letališče Orly, zaprepaden obraz neznane ženske in agonično padanje umirajočega moškega.

To, kar sledi, je njegov poskus, da bi se spomnil, kaj se je zgodilo. To, kar sledi, je čas, ki se brezbolno in neopazno naseli okrog njega, čas, ki se spere v film, v ta spomin na trenutek, ki ga je doživel dvakrat. In ko pride do konca, do prihodnosti, ugotovi, da je bil tisti agonični, umirajoči, padajoči možki, ki ga je v svoji mladosti videl na letališču Orly, on sam. Je to, kar je videl, res videl, ali pa si je s tem nežnim trenutkom ustvaril le oporo za čas norosti, ki je prihajal? Spomini se ne ločijo od drugih, povsem navadnih trenutkov – ločijo se šele kasneje, ko pokažejo

